

Sag C-298/23**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

8. maj 2023

Forelæggende ret:

Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Belgien)

Afgørelse af:

4. maj 2023

Sagsøger:

Inter IKEA Systems BV

Sagsøgte:

1. Algemeen Vlaams Belang vzw, sagsøgte nr. 1
2. S, T, U og V, i deres egenskab af repræsentanter for alle medlemmer af foreningen »Vlaams Belang«, som ikke har status af juridisk person, eller »Vrijheidspartij«, sagsøgte nr. 2
3. Vrijheidsfonds vzw, sagsøgte nr. 3

Hovedsagens genstand

Søgsmål anlagt af sagsøgeren ved stævning af 22. november 2022 til Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (den nederlandsksprogede ret i handels- og erhvervsretlige sager i Bruxelles) med påstand om, (1) at det fastslås, at de sagsøgte ved at benytte tegnet IKEA i deres materiale krænker sagsøgerens varemærkerettigheder, (2) nedlæggelse af forbud sanktioneret af tvangsbøder over for de sagsøgte mod at benytte IKEA-varemærkerne og/eller IKEA's corporate identity, (3) offentliggørelse af dommen i den nederlandsksprogede og den fransksprogede presse, på sagsøgerens website og de sagsøgtes websites samt (4) tilintetgørelse af det anvendte materiale, alt med tillæg af erstatning.

Genstand og retsgrundlag for forelæggelsen

Fortolkning af begrebet »rimelig grund« som omhandlet i artikel 9, stk. 2, litra c), i forordning (EU) 2017/1001 om EU-varemærker samt artikel 10, stk. 2, litra c), og artikel 10, stk. 6, i direktiv (EU) 2015/2436 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker, og afvejning af retten til mærket over for den grundlæggende ret til (politisk) ytringsfrihed, herunder anvendelsen af politisk parodi; artikel 267 TEUF.

Præjudicielle spørgsmål

Kan ytringsfriheden, som er garanteret ved artikel 10 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder og artikel 10 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, herunder friheden til at ytre politiske meninger og politisk parodi, udgøre en »rimelig grund« til at benytte et tegn, som er identisk med eller ligner et kendt varemærke, som omhandlet i artikel 9, stk. 2, litra c), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2017/1001 af 14. juni 2017 om EU-varemærker samt artikel 10, stk. 2, litra c), og artikel 10, stk. 6, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/2436 af 16. december 2015 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker?

Hvilke kriterier skal den nationale domstol i givet fald tage hensyn til for at foretage afvejningen mellem disse grundlæggende rettigheder, og hvilken betydning skal de enkelte kriterier tillægges?

Kan den nationale domstol navnlig tage hensyn til følgende kriterier, og/eller findes der andre kriterier:

- o den grad, i hvilken ytringen har en kommerciel karakter eller et kommercielt mål
- o den grad, i hvilken konkurrencemotiver mellem parterne spiller en rolle
- o den grad, i hvilken ytringen har almen interesse, er samfundsmæssigt relevant eller giver anledning til debat
- o relationen mellem de ovennævnte kriterier
- o hvor velkendt det pågældende mærke er
- o omfanget af den uberettigede benyttelse, dens intensitet og systematik samt graden af udbredelse efter område, tid og omfang, under hensyntagen til det omfang, i hvilket denne står i rimeligt forhold til det budskab, som ytringen skal udtrykke

- o den grad, i hvilken ytringen og de omstændigheder, der ledsager den, såsom ytringens betegnelse og reklame, skader det omhandlede varemærkes renommé, særpræg og image (»reklamefunktion«)
- o den grad, i hvilken ytringen udgør et selvstændigt oprindeligt bidrag, og det omfang, i hvilket det forsøges at undgå forvekslinger eller associationer med de omhandlede varemærker eller det indtryk, at der består en kommerciel eller anden relation mellem ytringen og indehaveren af varemærket (»oprindelsesfunktion«), også under hensyntagen til den måde, hvorpå indehaveren af varemærket inden for reklame og kommunikation har opbygget et bestemt image og renommé?

Anførte internationale forskrifter og international retspraksis

EMRK, artikel 10

Beneluxkonventionen om intellektuel ejendomsret (herefter »Beneluxkonventionen«), artikel 2.20, stk. 2, litra c) og d)

Pariserkonventionen af 20. marts 1883 til beskyttelse af industriel ejendomsret, artikel 10a, stk. 2

Menneskerettighedsdomstolens dom af 1. maj 2011, Faruk Temel mod Tyrkiet, § 55, af 14. marts 2013, Eon mod Frankrig, § 59, og af 23. april 1992, Castells mod Spanien, § 43

Beneluxdomstolens dom af 14. oktober 2019, Damn Pérignon (nr. A 2018/1/8)

Anførte EU-retlige forskrifter og Domstolens retspraksis

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2017/1001 af 14. juni 2017 om EU-varemærker, navnlig 21. betragtning og artikel 9, stk. 2, litra c)

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/2436 af 16. december 2015 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker, navnlig 27. betragtning, artikel 10, stk. 2, litra c), og artikel 10, stk. 6

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), artikel 11

Dom af 12. november 2002, Arsenal Football Club (C-206/01, EU:C:2002:651)

Dom af 23. marts 2010, Google France og Google (C-236/08 – C-238/08, EU:C:2010:159), og forslaget til afgørelse i disse forenede sager (EU:C:2009:569)

Dom af 21. oktober 2010, Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620)

Dom af 12. juli 2011, L'Oréal m.fl. (C-324/09, EU:C:2011:474), og forslaget til afgørelse i denne sag (EU:C:2010:757)

Dom af 1. december 2011, Painer (C-145/10, EU:C:2011:798)

Dom af 6. februar 2014, Leidseplein Beheer und De Vries (C-65/12, EU:C:2014:49)

Dom af 3. september 2014, Deckmyn og Vrijheidsfonds (C-201/13, EU:C:2014:2132).

Dom af 27. februar 2020, Constantin Film Produktion/EUIPO (C-240/18, EU:C:2020:118)

Dom af 8. december 2022, TU og RE mod Google (C-460/20, EU:C:2022:962)

Anførte nationale retsforskrifter

Artikel 1382 Burgerlijk Wetboek (civil lovbog)

Artikel VI.104 Wetboek van economisch recht (handelsloven)

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

1. Sagen omhandler Vrijheidspartij – efter sagsøgerens opfattelse – ulovlige anvendelse af de kendte IKEA-varemærker og IKEA's corporate identity i forbindelse med et politisk partis politiske kampagne. Det drejer sig om Beneluxordmærket IKEA, som blev registreret den 29. januar 1971 under nr. 503696 for varer i klasse 20 (møbler), Beneluxordmærket IKEA, som blev registreret den 12. oktober 1976 under nr. 615831 for varer i klasse 11 (bl.a. belysning), 24 (tekstil) og 27 (tæpper), Beneluxord- og billedmærket

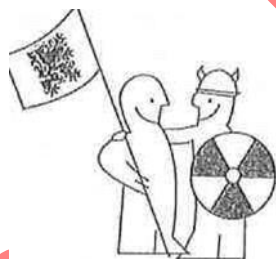

-
2. , som blev registreret den 27. februar 1987 under nr. 692230 for en meget bred beskrivelse af varer og tjenesteydelser, samt EU-ordmærket IKEA, som blev registreret den 1. oktober 1998 for en meget bred beskrivelse af varer og tjenesteydelser. IKEA er kendt i offentligheden for gør det selv-møbelsamlesæt med vejledning. IKEA beskriver sig selv som »et af verdens mest kendte varemærker«, hvilket sagsøgte nr. 3 ikke bestrider.
2. Den svenske koalitionsaftale kan efter Vrijheidsfonds' opfattelse tjene som inspiration for en nødvendig reform af asyl- og migrationspolitikken i Belgien. Den 14. november 2022 præsenterede det politiske parti Vlaams Belang sin IKEA-plan for pressen og offentligheden. Planens titel »Immigratie Kan Echt Anders« (indvandring kan virkelig også ske på en anden måde) (forkortelse: IKEA) foreslår ifølge sagsøgte nr. 3's argumenter ved hjælp af en morsom og parodierende reference til varemærket IKEA en »svensk pakke« af migrationsforanstaltninger. Planen blev præsenteret i lighed med IKEA's kendte

vejledninger som et IKEA-samlesæt eller en vejledning med 15 forslag, så den belgiske regering straks kunne tage fat på sagen, ifølge sagsøgte nr. 3.

3. Offentliggørelsen og udbredelsen af planen skete med følgende midler:

- (1) En pressekonference, hvor S præsenterede planerne som et »samlesæt« fra den svenske møbelgigant. På første side af den elektroniske præsentation er IKEA-planen anført i forbindelse med en gengivelse, som svarer til ord- og billedpræsentationen af IKEA-varemærkerne, og herunder er titlen »Immigratie Kan Echt Anders« anført:

Planen opremser de 15 politiske punkter ved hjælp af (let provokerende) illustrationer med figurer, som svarer til IKEA-figuren, samt den typiske blå og gule farve fra det svenske flag og IKEA *.

* – På den efterfølgende illustration står der: »1. BEGRÆNS FAMILIESAMMENFØRING [...] 15. BEGRÆNS SOCIALHJÆLP TIL PERSONER MED SUBSIDIÆR BESKYTTELSESSTATUS TIL DET ABSOLUTE MINIMUM [...]«

- (2) På denne pressekonference, som varede en halv time, fremlagde S 15-punktsplanen, idet S – på baggrund af den (efter sagsøgtes opfattelse let humoristiske eller provokerende) anvendelse, der hører til en parodi, af de tegn, der svarer til IKEA-varemærkerne – ofte, efter sagsøgte nr. 3's opfattelse på en morsom måde, henviste til den svenske møbelgigant og planens svenske oprindelse. Dermed blev forskellen til det svenske møbelfirmas virksomhed efter sagsøgte nr. 3's opfattelse fremhævet, og det blev oplyst, at IKEA – naturligvis – ikke på nogen måde var involveret i det politiske partis plan eller understøttede den. Desuden erklærede S, siddende ved siden af et europæisk og et svensk flag, bl.a.: *»Derfor præsenterer vi i dag i Vlaams Belang vores IKEA-plan. Vores IKEA-plan står ikke for Ingvar Kamprad Elmtaryd og Agunnaryd – mit svenske er ikke optimalt – det er IKEA's rigtige forkortelse. IKEA står for os ikke for den svenske producent af smukke møbler, nej, for os står IKEA for: »Immigratie Kan Echt Anders«. [...] »Samlesættet« er lige til at gå til for den belgiske regering. [...] Det er interessant, at det drejer sig om politiske foranstaltninger [...] i Sverige, og at de er i overensstemmelse med EU's rammebestemmelser. Vi vil altså i virkeligheden begrænse os til det minimum, som EU pålægger os. Det er ånden i denne IKEA-plan. [...]«*
- (3) Pressekonferencen og præsentationen blev suppleret med en mere skriftligt formuleret politisk plan, som er tilgængelig på websitet. Dette dokument indeholder ikke andre henvisninger til IKEA end dem, der var genstand for den korte præsentation.

7. GEEN MAXIMALE TERMIJN VAN 2 MAANDEN OM ASIELZOEKERS VAST TE HOUDEN

"In een studie zal de Zweedse wetgeving worden getoetst aan de EU-wetgeving, en zullen wetswijzigingen en andere maatregelen worden voorgesteld om de rechten van asielzoekers zoveel mogelijk wettelijk te beperken"⁵³, aldus het Tijd-akkoord.

Een belangrijke beperking naar Europees recht is de mogelijkheid om asielzoekers gedurende een bepaalde periode tijdens de asielprocedure vast te houden⁵⁴. Dit bijvoorbeeld om de identiteit vast te stellen, in geval van risico op onderduiken, omdat er redelijke gronden zijn om te oordelen dat een nieuw asielverzoek werd ingediend om een terugkeerbesluit te omzeilen, ... De mogelijkheden en voorwaarden hierop zijn op Europees vlak strikt geregeld. Nochtans slaagt de Belgische wetgever erin om nóg strenger te zijn dan strikt gezien noodzakelijk is op EU-niveau.

De Belgische wetgeving beperkt de termijn waarbij een asielzoeker vastgehouden mag worden namelijk tot maximaal 2 maanden⁵⁵. Deze termijn is meerdere malen verlengbaar tot in totaal maximaal 6 maanden⁵⁶.

Het Europees recht vereist geen strikte maximale termijnen, maar legt enkel op dat de bewaaring een zo kort mogelijke termijn dient te beslissen⁵⁷. De maximumtermijnen die de Vreemdelingenwet bevat kunnen dus geschrapt worden.

→ Aanpassen artikel 74/6, §4, vierde tot zesde lid van de Vreemdelingenwet door de maximumtermijn(en) te schrappen en erin te zetten dat het een redelijke termijn moet zijn.

⁵³ Tijd-akkoord/akkoord dd. 14 oktober 2022 (vrije vertaling).

⁵⁴ Deze redenen zijn bepaald in artikel 8, [3] van de Opvangrichtlijn.

⁵⁵ Artikel 74/6, § 1, vierde lid van de Vreemdelingenwet.

⁵⁶ Artikel 74/6, § 1, zesde lid van de Vreemdelingenwet.

⁵⁷ Artikel 9, [1] van de Opvangrichtlijn.

IKEA-PLAN

16

(4) Der blev rapporteret om pressekonferencen på partiets sociale medier.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

4. For retten har Frihedspartij i det store og hele tilsluttet sig sagsøgerens varemærkeretlige vurdering. Den eneste grund til, at Frihedspartij benyttede IKEA-varemærkernes kendthed, var for at give partiets eget budskab vægt og øge dette budskabs kendthed og udbredelse.
5. Frihedspartij har gjort gældende, at det kan påberåbe sig en »rimelig« grund til at anvende IKEA-varemærkerne.

6. Ingen af parterne bestrider, at det drejer sig om velkendte varemærker. Sagsøgte nr. 3 (Vrijheidsfonds) anerkender at have benyttet disse varemærker uden sagsøgerens samtykke og at have ført den omhandlede kampagne på vegne af foreningen Vlaams Belang, som ikke har status som juridisk person, henholdsvis dens bestyrelsesmedlemmer, og for deres regning.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

7. En ret til et varemærke er en industriel eller immateriel ejendomsret, som er anerkendt som grundlæggende rettighed og bl.a. beskyttet ved artikel 1 i tillægsprotokollen til EMRK og chartrets artikel 17, stk. 2.
8. Retten til et varemærke er imidlertid ikke absolut. Udøvelsen af varemærkeindehaverens ret til at beskytte sine specifikke interesser skal være begrænset til de tilfælde, hvor en tredjemands benyttelse af tegnet vil eller kan begrænse varemærkets funktioner. Disse funktioner omfatter oprindelses-, investerings- og reklamefunktionen. I denne forbindelse henviser den forelæggende ret til dommen i Google France og Google-sagen.
9. Beskyttelsen mod benyttelse af varemærket til andre varer eller tjenesteydelser er desuden begrænset af muligheden for, at en tredjemand kan påberåbe sig en rimelig grund. Selv om den pågældende ved benyttelsen vil udnytte varemærkets velkendthed på en (åbenlyst) urimelig måde eller sågar skader varemærkets renommé ved at sætte varemærket i forbindelse med udsagn, som indvirker negativt på imaget, er det ikke udelukket, at tredjemanden kan påberåbe sig en rimelig grund.
10. Eneretten for varemærkeindehaveren står over for den angivelige krænkelse af ytringsfrihed. Heller ikke denne frihed er absolut, men kan begrænses bl.a. for at beskytte andres gode renommé eller rettigheder, herunder navnlig rettigheder til et varemærke.
11. Når ytringsfriheden drejer sig om ytring i forbindelse med en politisk diskurs, tilkender Menneskerettighedsdomstolen den højst mulige grad af beskyttelse: *»Ytringsfriheden er særligt værdifuld for politiske partier og deres aktive medlemmer, og indgreb i en politikers ytringsfrihed, navnlig hvis den pågældende er medlem af et oppositionsparti, kræver en streng prøvelse ved Menneskerettighedsdomstolen.«* I denne forbindelse henviser den forelæggende ret til Menneskerettighedsdomstolens dom af 1. maj 2011, Faruk Temel mod Tyrkiet, § 55, af 14. marts 2013, Eon mod Frankrig, § 59, og af 23. april 1992, Castells mod Spanien, § 43.
12. Retten til et varemærke kan derfor begrænses af ytringsfriheden, og denne frihed kan på sin side begrænses af retten til et varemærke. Den nationale domstol skal afveje disse rettigheder i forhold til hinanden, idet (i) der ønskes klarhed over de relevante kriterier, og (ii) indgreb ifølge Menneskerettighedsdomstolens praksis er næsten utænkelige, selv efter afvejning af alle interesser.

13. Forskellige kilder (bl.a. 21. betragtning til forordning (EU) 2017/1001, 27. betragtning til direktiv (EU) 2015/2436 og dommen i Constantin Film Produktion mod EUIPO-sagen, præmis 56), anerkender, at varemærkeindehaverens enerettigheder – og følgelig den »rimelige grund« – skal fortolkes således, at der i fuldt omfang tages højde for ytringsfriheden. Også Domstolen synes i forskellige varemærkesager at gå ind for en bred fortolkning af denne frihed (jf. navnlig forslagene til afgørelse i Google France og Google-sagen, præmis 102 og 103, L'Oréal m.fl.-sagen, præmis 45). Industrielle rettigheder har ikke automatisk forrang frem for ytringsfriheden. Ved konflikter mellem ligeværdige rettigheder gælder ifølge Domstolens faste praksis (jf. Padawan-dommen, præmis 43, og Painer-dommen, præmis 132) altid den regel, at den nationale domstol skal sikre en rimelig balance under hensyntagen til alle omstændigheder i den konkrete sag. Hvilke omstændigheder, det drejer sig om i forbindelse med en rimelig grund og en parodi inden for varemærkeretten, er på nuværende tidspunkt et helt ubesvaret spørgsmål.
14. Fortolkningen i dommen Leidseplein Beheer og De Vries-sagen giver en vejledning, da ytringsfriheden (herunder den politiske parodi) ifølge denne dom i hvert fald kan udgøre en rimelig grund. Yderligere detaljer foreligger imidlertid ikke. Det er derfor nødvendigt at forelægge et præjudicielt spørgsmål, hvor der spørges om de omstændigheder, som den nationale domstol kan tage hensyn til ved interesseafvejningen, og den vægt, de enkelte kriterier skal tillægges.
15. I den juridiske teori har man forsøgt at afstemme de kriterier, der kan tages hensyn til ved vurderingen af, om der foreligger en rimelig balance. Kriterierne kan være: ytringens forretningsmæssige karakter eller mål, almeninteressen, den tilsigtede debats samfundsmæssige relevans og betydning, omfanget og intensiteten af skaden som følge af ytringen, den benyttede rettigheds velkendthed, ytringens udbredelse, spørgsmålet om, hvorvidt benyttelsen skader varemærkets renommé unødigt, i hvilket omfang man har forsøgt at undgå forvekslinger.
16. I Damn Pérignon-dommen (om den kunstneriske frihed som rimelig grund) anvendte Beneluxdomstolen en meget bred fortolkning af den rimelige grund til fordel for ytringsfriheden. Kun hvis tredjemanden udtrykkeligt havde til hensigt at skade varemærkeindehaveren, foreligger en sådan grund ikke. I forbindelse med en (kunstnerisk eller politisk) parodi er det kun sjældent hensigten udelukkende eller primært at skade, idet parodien under normale omstændigheder især har til hensigt at udtrykke et kunstnerisk eller politisk udsagn. I den juridiske teori er denne afgørelse blevet stærkt kritiseret, og denne fortolkning synes desuden at være i strid med EU-retten, da den ikke gør det muligt at tage hensyn til alle relevante omstændigheder i det konkrete tilfælde, eftersom det kun er hensigten om at skade, der er det afgørende kriterium.
17. Den forelæggende ret konstaterer følgende:
 - I dommen i Deckmyn og Vrijheidsfonds-sagen fortolkede Domstolen begrebet parodi bredt: også en parodi »med« et værk (eller et varemærke) er

lovlig. Der er ikke andre kriterier end efterligningen af værket, med visse forskelle, og en tilsigtet morskab eller spot. Spørgsmålet er, om denne tilgang vedrørende ophavsrettigheder også finder anvendelse på varemærker, og i givet fald på hvilke betingelser.

– Lovgivningsinitiativer i forbindelse med reformen af varemærkeretten i 2016 og betragtningerne til selve lovteksterne fremhæver kraftigt, at udøvelsen af retten til et varemærke skal være fuldt ud i overensstemmelse med ytringsfriheden; lovgiver præciserer imidlertid ikke, på hvilke betingelser dette skal ske.

– Domstolens praksis i varemærkesager argumenterer også for en bred fortolkning af ytringsfriheden. Retten til et varemærke er en økonomisk ret, som ikke må gå ud over, hvad der er nødvendigt for at beskytte varemærkets funktioner. Dette kommer til udtryk i dommen i *Leideplein Beheer og De Vries-sagen*: Begrebet »rimelig grund« er ikke en nødvendighed, men refererer også til subjektive grunde hos den angivelige krænker og forsøget på at finde en rimelig balance. Det præciseres ikke i dommen, hvilke kriterier der gælder herfor inden for ytringsfrihedens rammer.

– Den (begrænsede) belgiske retspraksis fortolker i reglen begrebet rimelig grund (som nødvendighed eller med prøvelse af alternativer) meget strengt, hvilket ikke kan være holdbart i lyset af Domstolens praksis. Den er i strid med tilgangen i nederlandsk retspraksis og afvises også i vidt omfang i den belgiske og nederlandske juridiske teori. Denne begrænsede belgiske retspraksis blev i øvrigt afsagt før *Damn Pérignon*-dommen.

– *Damn Pérignon*-dommen præciserede næsten intet, som det er blevet udtrykt i den juridiske teori. I dommen anses hensigten om at skade varemærkeindehaveren for afgørende, og der lades dermed netop ingen plads for alle relevante omstændigheder i det konkrete tilfælde. Der hersker derfor fortsat uklarhed. Desuden refererer svaret i *Damn Pérignon*-dommen kun til den kunstneriske ytringsfrihed. Spørgsmålet er, om der skal gælde andre kriterier for den politiske ytringsfrihed.

18. I lyset af betydningen af afvejningen mellem ytringsfriheden og retten til et varemærke er det efter den forelæggende rets opfattelse hensigtsmæssigt at forelægge Domstolen spørgsmål til præjudiciel afgørelse.
19. I denne forbindelse er det passende at formulere spørgsmålet åbent. Domstolen afsagde for nylig en afgørelse vedrørende afvejningen mellem beskyttelsen af personoplysninger og retten til at blive glemt på den ene side og retten til ytringsfrihed inklusive retten til at modtage informationer på den anden side. Domstolen refererede til Menneskerettighedsdomstolens praksis og gav den nationale domstol klarhed over de relevante kriterier; spørgsmålet er, om disse kriterier og/eller andre kriterier også gælder i den foreliggende sag (jf. *TU og RE mod Google*, C-460/20, præmis 20).

20. I den foreliggende sag vedrører spørgsmålene fortolkningen af artikel 9, stk. 2, litra c), i forordning (EU) 2017/1001 og artikel 10, stk. 2, litra c), i direktiv (EU) 2015/2436. Såfremt det drejer sig om fortolkningen af en bestemmelse, som er indeholdt i såvel direktiv (EU) 2015/2436 som i Beneluxkonventionen (til gennemførelse af dette direktiv), tilkommer det alene Domstolen at foretage en fælles fortolkning i faktisk og retlig henseende.

ARBEJDSDOKUMENT